

S. Sayısı : 12

Efendi, bey ve paşa gibi lâkap ve unvanların kaldırıldığına dair kanun lâyihası ve Dahiliye encümeni mazbatasası(1/1137

T. C

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı: 6/3231

20-XI-1934

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Efendi, bey, paşa gibi lâkap ve unvanların kaldırılmasına dair Dahiliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 25-XI-1934 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte Yüksek huzurlarına sunulmuştur efendim.

Başveki

İ. İnönü

Lâkap ve unvanların kaldırılması hakkındaki kanunun esbabı mucibesi

Türk inkilâbının en açık (Özeli) vasfı demokrattık olmasıdır. Demokrasinin temeli ulusal üyeler arasında ne kanunda, ne teşrifatta, ne de muamelede hiç bir farkı olmamasıdır. Türk tarihinin ilk çağlarında milletin fertleri arasında hiç bir fark yoktu. Göze görünen meki ve makam farkları herkesin uhdesine verilen vazifelerden ibaretti ki bu vazifelerin muhtelif dereceleri arasında ehemmiyet itibarile fark olsa da vazifenin şerefi ve vazifeyi görenin baysiyeti noktasından hiç bir fark yoktu. o devirde Ulus adamları yalnız adları ile anılır, adlarının başına hiç bir sıfat ve paye eklenmezdi. İftihar olunan yegâne sıfat Türk ulusundan olmaktı. Bunun en parlak misali Atılânın Romalıdara verdiği sade fakat büyük cevaptır.

Orta çağda, Devlet rejimleri değişti, bununla beraber Halkçılık mefhumu da eski saflığını ve temizliğini kaybetti. İnsanlar arasında esasın kâh dinden, kâh hırâfelerden, kâh tagallüp, tasallüt hırslarından alan farklar hâsıl oldu. Bu suretle mümtaz sınıflar meydana çıktı. Her bir sınıf kendine ve nesline ilâhî, hayali sıfatlar ve lâkaplar izafesine başladı. Türkler kurumu vustâî cemiyetlerle temasları sırasında bu tesirlerden kurtulamadı. O da sınıflara ayrılarak millet içerisinde bir Hiyeraşi vücude getirdi ve kendisine halktan üstünlüğünü gösteren fuzulî bir takım lâkaplar ve payeler izafe etti ve bu lâkap ve payeleri silinmez bir hak gibi taşıdı ve bunları hakkı ve hakkı etmek için mütemadiyen kullandı. Vakıa bu gün Türk inkilâbı ve Cümhuriyeti kanun önünde herkesi müsavî yapmıştır. Bu gün hiç bir ferdin lakabına ve payesine güvenerek ve sığınarak hiç kimseden fazla ve üstün hakkı yoktur, yoksa da eski devirlerden arta kalan bu lâkaplar ve tabirler kullanılmakla Ulusal üyeler arasında eski sınıf ve tefevvuk hatıralarını uyandırmakta, milletin demokratik asıl ruhunu incitmektedir. Bundan başka Türk inkilâbını nâkis göstermektedir. İşte bunun içindir ki gelişî güzel isimlerin önüne konulan kâh tevkiri, kâh, tahkiri, kâh istihzayi tazammun eden, efendi, bey, beyefendi, paşa, hazretleri gibi tabirlerin artık Türk emiiasi vasıflarından kaldırılması içtinaî inkilâbın zaruretlerinden olmuştur. Kanunun birinci maddesi bunu teyit için yazılmıştır.

Bununla beraber Türkler hususî muhabere ve muhavereelerde bir kimseye ve cemaate hitap ederken adm önünde gelmek şartile erkeğe, ere yani erkişiye bay, kadına da bayan diye hitap edebilirler. Bu tâbirler öz türkçedir ve Türklerin ilk devirlerinde kullanılmıştır. Tefevvuk ve imtiyaz ifade etmez. Diğer yabancı memleketlerde her memleketin kendi dilile adları önünde

kullanılan tabirler gibidir. Hususî münasebetlerde muhabere ve muhaverelerde söz ve yazı arasında kullanılması kanuna ve kanunu icap eden esasa aykırı olmadıği gibi başka memleketlerde kullanılması umumiyetle müteamel ve mütearef olan adetin yerini de dilimizde tutmuştur.

Eskidenberi askerlik bir mesleki mahsus telâkki edilmekle beraber son asırda olduğı gibi uzun ve mütemadi tahsile, terbiyeye, gayet müşkül ve ağır mümareseye tâbi değildi. Her hangi bir irade veya kararla hariçten bir adamın bu meslekin her hangi bir rütbesine alınması caiz görülürdü. bundan başka maddeten askerlik meslekine girmesi mümkün olmayan nüfuzluların tatmini için askerlikte tabiatile mevzubahsi zarurî olan derecelere muvazi üniformalı sivil rütbler tesis edilmişti

Ulema arasında da ortodoks ve katolik ruhanî teşkilâtından iktibas edilen payeler ve dereceler ihdas edilmişti.

Türkiye Cumhuriyeti bu rütbe ve payeleri filen ortadan kaldırıncı da nihayet bu ilga bir teamülden ibaretti. Kanunî müeyyedesı yoktu. İkinci madde bunun için konmuştur.

Cumhuriyetin teessüsündenberi imparatorlukta mevcut nişanlardan hiç biri verilmemiş ve hiç birimiz tarafından bu nişanların takıldığı görülmemiştir. Aneak bu da sırf teamüle müstenittir. Halkımızın gösterdiği bu fazileti kanunen de teyit etmek icap etti. Aneak muharebe meydanlarında kazanılmış veyahut her hangi bir meslek ve sanatta yüksek iktidar göstererek elde edilmiş madalyalar bundan hariç olmak icap eder. İstiklâl madalyası ise evleviyetle hariçtir. Bunun içindir ki, kanunun maddelerinde hiç bahsedilmemiştir.

Yabancı devletlerin başka yabancı Devlet tebaasına bir çok sebeplerle nişan vermeleri vakidir. Cumhuriyetin teessüsündüberi Türkler demokrasiye bağlılıklarından bu nişanları takmamaktadırlar. Kanunun son fıkrası verilen ve hadema verilecek olan yabancı Devlet nişanlarının taşınmasını menetmektedir.

Bu nişanların takılması eskiden de Devlet tarafından ruhsata tâbi idi. Cumhuriyet idaresi şimdiye kadar kimseye böyle bir ruhsat vermemiştir. Ancak bazı ahvalde Devlet Reislerine ve Hükümetlerinin Türklere verecekleri nişanları reddetmek te mümkün olmayacağından istenirse bunların bir hatıra olarak kabul edilebileceğı, fakat asla taşınmayacağı fıkra da gösterilmiştir. Kanunlarımızda ve dilimizde büyük inkılâplar yapılırken Türk milletinin ve Devletin en çok ehemmiyet ve kıymet verdiği ve en çok iltibar ettiği askerlik derecelerine ait unvanlarda da inkılâbın gidişi ile mütenasip karşılıklarını ordumuzun ve erkânımızın evrensel ve uluslar arası haiz olduğı kudret ve kıymeti de nazarı itibare alarak bulmak zaruridir. Liva, ferik ve müşür rütbelerini ihraz etmiş zevata lisanımızda derece farkı gözetilmeyerek alelilâk paşa denmesi bir teamüldür. Bu ünvanı taşıyan pek çok sivil hatta ağa, paşalar olduğı gibi bu unvan bazı yabancı memleketlerde gelişi güzel bir çok kimselere verilmekte ve iltibasları davet etmektedir. Halbuki livalık, feriklik, müşürlük her medenî memlekette olduğı gibi bizde de çok yüksek bilgi ve büyük fedakârlıklarla kan ve can pahasına kazanılmış mevkilerdir. Bu mevkilere sahip olabilmeleri haiz oldukları beynelmilel kıymeti ifade edecek bir tabirle anmak, kendilerine göstermek mecburiyetinde olduğumuz hürmet ve muhabbetin delili ve ifadesi olmalıdır. Binaenaleyh iltibasa çok yer veren eski zamanlardan beri ve her yerde muhtelif manalarda kullanılan paşa tâbiri artık tarihin sayfalarına bırakılarak bugün Türkiye demokrasisinde kullanılmaması lâzımgelir. Liva, ferik ve müşür tâbirleri yabancı olmaktan sarfnazar bugün bu yüksek rütbeler sahiplerinin kıymetini beynelmilel bir ölçü ile ifade edilebilecek mahiyet ve manada değildir. Onun için dünyanın muhtelif dillerini konuşan her medenî memlekette olduğı gibi liva ve feriklere (Jeneral) ve müşürlere (Marşal) denmesi zarurî görülmüş ve bu zaruret kanunun maddesile teyit edilmiştir. Liva ve feriklerin derecelerine ait tâbirlerle mülâzım, kaymakam ve miralay tâbirlerinin karşılığı ise Âli askerî şûraa tesbit edilerek İera Vekilleri Heyetine tasdik edilmesi esasının kabul edilmesi maksada daha muvafık görülmüş ve bu cihet kanunda tasrih edilmiştir.

Dahiliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Dahiliye encümeni

Esas No. 1/1137

Karar No. 10

26 - XI - 1934

Yüksek Reisliğe

Efendi, bey, paşa gibi lâkap ve unvanların kaldırılmasına dair Dahiliye vekillüğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 25 - XI - 1934 te Yüksek Reisliğe arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibesile birlikte gönderildiğini bildiren Başvekâletin 26 - XI - 1934 tarih ve 6/3231 sayılı tezkeresi Encümenimize verilmiş olmakla 26 - XI - 1934 teki toplantımızda okundu ve iş konuşuldu.

Hükümetin bu bapta söylediği sebeplere tamamen iştirak eden Encümenimiz kanun lâyihasının aynen kabulünü tasvip eylemekle meselenin Ulu heyetin yüksek görüşüne sunulmasına karar

verildi. Yüksek Reisliğe takdim olunur.

Da. E. Reisi	Reis V.	M. M.	Kâ.
Tekirdağ		Çanakkale	Kütahya
<i>Cemil</i>		<i>Şükrü</i>	<i>Memet</i>
<i>Aza</i>	<i>Aza</i>		<i>Aza</i>
Antalya	Ordu		Adana
<i>Rasih</i>	<i>Ahmet İhsan</i>		<i>Ali Münif</i>
<i>Aza</i>	<i>Aza</i>		<i>Aza</i>
Rize	Giresun		Samsun
<i>Esat</i>	<i>Münir Akkaya</i>		<i>Zülfü</i>
<i>Aza</i>	<i>Aza</i>		<i>Aza</i>
Amasya	Muş		Ordu
<i>İs. Hakki</i>	<i>Hasan Reşit</i>		<i>İsmail Çamaş</i>
<i>Aza</i>	<i>Aza</i>		
Bursa	Şebn Karahisar		
<i>Emin Fikri</i>	<i>Vasfi Raşit Sevig</i>		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Efendi, bey, paşa gibi lâkap ve unvanların kaldırılmasına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — Efendi, bey, Beyefendi, paşa, hanım, hanımefendi ve hazretleri gibi lâkap ve unvanlar kaldırılmıştır. Erkek ve kadın vatandaşlar, kanunun karşısında ve resmî belgelerde yalnız atlarla anılırlar.

MADDE 2 — Sivil rütbe ve resmî nişanlar ve madalyalar kaldırılmıştır ve bu nişan ve madalyaların kullanılması yasaktır. Harp madalyaları bundan müstesnadır. Türkler yabancı Devlet nişanlarını da taşıyamazlar.

MADDE 3 — Askerî rütbelerden adm başına gelmek üzere müşürlere maraşal, birinci ferik, ferik ve livalara jenerallere denilir. Jenerallerin ve amirallerin derecelerini gösteren unvanlarla diğer askerî rütbelerin karşılık-

ları Âli askerî şûra kararı ve İcra Vekilleri Heyetinin tasdikile tesbit edilir.

MADDE 4 — Bu kanun neşri tarihinden muhtemeldir.

MADDE 5 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Bş. V.	Ad. V.	25 - XI - 1934	M. M. V.
<i>İsmet İnönü</i>			<i>Zekâi</i>
Da. V.	Ha. V. V.		Mal. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Ş. Kaya</i>		<i>Fuat</i>
Mf. V.	Na. V.		İk. V.
<i>Abidin</i>	<i>Ali</i>		<i>Celâl Bayar</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.		Zr. V.
<i>Dr. Refik</i>	<i>Ali Rana</i>		<i>Muhlis Erkmen</i>